

FILMHANDLEDNING

MALCOLM X

Filmen distribueras av Svensk Filmindustri, 117 88 Stockholm. Tel 08-658 75 00

MALCOLM X

MANNEN, LEGENDEN, FILMEN

"Malcolm X hade varit allra längst nere på botten. När han reste sig igen gjorde han det på ett rättfärdigt sätt. Stark. Han var ingen man kom någon vart med bara genom att fråga. Han kunde inte köpas för något eller av någon. Svarta människor känner det där allvaret. Han talar till dem. Det var den utvecklingen som fascinerade mig hos Malcolm X."

Spike Lee

"Vad kan jag, som skådespelare, göra efter det här? Denne man, Malcolm X, var mitt livs roll."

Denzel Washington

"Genom hela den här nationens historia har rasfrågor spelat en central roll."

Andrew Hacker
Two Nations
(1992)

"Film is a motherfucker to get right."
Spike Lee

Med MALCOLM X har regissören Spike Lee lämnat ett mäktigt bidrag till de svartas historia i dagens USA.

På samma gång visar Spike Lee med MALCOLM X att den svarta filmens positionsframflyttningar under senare år inte varit någon tillfällighet.

I MALCOLM X får vi följa den förmodligen störste svarte ledaren vid sidan av Martin Luther King under tre decennier. Han börjar som langare och hallick, fortsätter i fängelset och slutar sina dagar för att leva kvar in i vår egen tid som en betydelsefull svart medvetandegörare.

Filmen om MALCOLM X inleds med

den vita Los Angeles-polisens brutala nedslagning av den svarte Rodney King och den avslutas med Nelson Mandelas ord, som går över i Malcolm X mäktiga sentens: Med varje till buds stående medel.

FRÅN AX TILL LIMPA

Det tog 28 långa år för Malcolm X att bli film! När Malcolm X självbiografi (nyligen nyutgiven på svenska) utkom 1965 köptes filmrätten nästan omgående. Kort tid därefter mördades Malcolm X vilket gjorde att det om möjligt kändes ännu mer angeläget att filma hans turbulenta och innehållsrika liv. Men vem producerade och vem regisserade biografiska filmer om svarta, för att inte tala om svarta revolutionärer, på 1960-talet?! Vem? -

- Anledningen till att jag placerade citat från Martin Luther King och Malcolm X i slutet av min film Do the right thing var inte för att göra det lättare för mig att få regissera Malcolm X. Däremot var det via Do the right thing som jag

fick kontakt med Marvin Worth. Han skickade ett brev till mig där han skrev att han ville att jag skulle regissera filmen om Malcolm X.

Marvin Worth, musiker, muslim och en gång vän till Malcolm X, hade köpt filmrättigheterna till Malcolm X från Alex Haley, som skrev boken och Betty Shabazz, Malcolms

änka, redan 1969. Ett antal manus hade under åren skrivits med boken som utgångspunkt, men den rätta kombinationen - tid, plats, pengar, regissör och aktörer - hade inte infunnit sig. I början av 1990 fick kandensaren Norman Jewison (En soldats historia, Mångalen) via Warner rätten att regissera filmen. Han hade lyckats övertala Denzel Washington att spela huvudrollen, men... han hade inte räknat med Spike Lee.

- Jag hade allvarliga invändningar mot att låta en vit man, en kaukasier regissera en film som är så viktig för de svartas existens i det här landet. Historien om Malcolm X tillhör den svarta filmen. Det går inte att se det på något annat sätt. Det har redan hänt alldeles för många gånger att filmer om Martin Luther Kings, Nelson Mandelas eller Steven Bikos liv slutat som vita TV-filmer med vita i huvudrollerna. Vita människor har redan alldeles för många gånger kontrollerat vad som istället borde ha varit svarta filmer! Det finns ingen anledning varför det ska vara på det viset.

ATT FÅNGA TIDSANDAN

Vad var det då som gjorde att filmen om Malcolm X kom att se dagens ljus i det tidiga 1990-talet? Tiden har länge varit mogen. Manusförfattare och regissörer villiga att ta sig an projektet har det hela tiden funnits gott om. Vad som saknats är pengar. Så här säger Spike Lee (The Making of Malcolm X) om Warner Bros intresse för projektet:

- För det första har Malcolm X varit död så länge vid det här laget att de flesta vita som var med då inte längre känner sig hotade av honom. För det andra, och trots att han mördades för mer än 25 år sedan, så är det fortfarande många, främst svarta, som tar honom till sig, och ungdomarna är alldeles vilda i honom.- Jag kände det som en enorm utmaning att regissera filmen om Malcolm X.

När Spike Lee började få grepp om det som idag är filmen Malcolm X fanns det inte mindre än fem olika manus tillkomna vid skilda tidpunkter. Ett första manus skrevs redan 1967 av James Baldwin. På grund av Baldwins alkoholproblem blev det manuset inte helt färdigt. Därför tog man in den under McCarthy-eran svartlistade Arnold Perl. Efter de båda har manus skrivits av Calder Willingham, David Mamet (just nu aktuell som manusförfattare till Hoffa), David Bradley och Charles Fuller. Spike Lee gick igenom samtliga dessa manus, fann dem alla ha ett visst värde, men stannade till slut för Baldwin-Perls manus.

- Baldwin växte upp i Harlem. Han var afroamerikan, en företrädare för mänskliga rättigheter och en stor författare. Hos honom fanns alla ingredienser. Jag gick igenom Baldwin-Perls manus. Fick det utskrivet på nytt och kastade bort allt jag inte behövde. Det gav mig en bättre känsla för hur långt det var. Därefter gick jag igenom det på nytt och fyllde igen hålen. När allt det var gjort kände jag att jag hade något som var värt att filma.

TID ÄR PENGAR

Sina tidigare filmer har Spike Lee gjort för Universal (och för dagen ser han ut att vara tillbaka där igen). Men Malcolm X gjordes hos Warner därför att det bolaget ägde rättigheterna och hade ingen som helst lust eller avsikt att

lämna dem ifrån sig. - Under mitt allra första möte med Warner hade jag försökt förklara för dem att det här var en stor, stor film. Att det här var en episk film. Episk till tid och episk till längd. Och episka filmer kostar pengar. Vill man att en film ska se bra ut behöver man tid. Vill man att den ska se fantastisk ut behöver man massor med tid.

Och, kan väl tilläggas, ännu mer pengar. Förvisso framhöll man från Warner på ett tidigt stadium att man i Malcolm X såg en Oscarkandidat för 1992, men därifrån till att betala vad sådana filmer brukar kosta verkar man enligt Spike Lee inte ha varit villiga att göra.

- Jag gick rakt på sak redan vid vårt första möte: Den här filmen är tre timmar lång och kommer minimum att

kosta omkring 33 till 34 miljoner dollar. Jag kände på mig att det sista ordet om budgeten inte var sagt.

Efter diverse prat fram och åter landade Warners erbjudande på en budget på i runda slängar 26 miljoner dollar. Med de pengarna startade Spike Lee den 16 september 1991 inspelningen av en film som skulle kräva ytterligare 7 miljoner dollar för att bli färdig.

ÄKTA UNDERHÅLLNING

- Action! Den av liv och lust sprudlande inledningsscenen i Malcolm X kostade en nätt miljon dollar att spela in. Vi befinner oss på Roxbury Station i

Bostons svarta stadsdel. Ute i världen pågår ett världskrig, men här går tågen sin gilla gång och människorna med dem.

- För att från filmens allra första bilder få rätt ton i åskådarnas kollektiva huvuden gällde det för oss att få fritt spelrum ända från början. Vi kände att det var viktigt att tala om för publiken att det här var en STOR film, ingen liten torftig, påhittad och förklädd liten skit (no skimpy fake-ass wannabe shit).

Ganska precis fem månader senare var inspelningen av Malcolm X avslutad. Det hade varit en lång väg att vandra.

Inspe­lningen i USA höll sig huvudsakligen till New York, som fick agerastand in för Boston. Men därifrån tog man sig, under ljudliga protester från producenten, ut i världen. Först var man en vecka i Kairo för att filma Malcolm X pilgrimsresa till Mecka. Därifrån reste man sedan vidare till Sydafrika för att i slutscenen få Nelson Mandela att upprepa (vilket han vägrade att göra) Malcolm X slagord: By any means necessary. Med varje tillbuds stående medel gick Spike Lee vidare med sitt projekt trots den mängd hinder som lades ut i hans väg.

Det började med att en viss Amiri Baraka (under 1960-talet känd under namnet LeRoi Jones) ville stoppa Spike Lee eftersom han ansåg honom ha alldeles för medelklassiga värderingar. Det fortsatte med att Spikes flickvän, Veronica Webb, övergav honom två veckor efter inspelningsstart ("jag kom inte över det förrän nästan ett år senare"). Därefter blev Spikes pappa häftad av polisen för innehav av heroin, en statist mördades och inspe­lningen drogs med säkerhetsproblem i största

allmänhet. Lägg till det massor med problem med filmens budget och att Betty Shabazz, Malcolms änka, med Spikes ord "hatade filmens manus, hatade det". Vad Betty Shabazz, filosofie doktor och muslim, framför allt tog avstånd ifrån var att hon och Malcolm enligt manus grälade.

- Vi försökte komma sanningen så nära som möjligt. Hur ska vi kunna berätta en realistisk historia om Malcolm X där han och Betty aldrig var oense, aldrig grälade? Vad för slags film hade det då blivit?

MALCOLM X - DÅ OCH NU

- Filmen om Malcolm X skulle bli underhållning, men det var nödvändigt att den baserade sig på sanningen.- Orden är Spike Lees. Sanningen, i alla fall en nära approximation till den, hade han i James Baldwins manus, som var baserat på Malcolm X självbiografi skriven i samarbete med Alex Haley (författaren till Rötter). Vad som där finns kompletterade Spike Lee dels med vad som finns skrivet i den ganska ymniga litteraturen om Malcolm X och den tid han mest lät tala om sig, dels med intervjuer med framför allt Malcolm X barn men även med den mäktige Louis Farrakhan, ledare för dagens muslimer i USA.

- Vad mina egna intervjuer gav mig var framför allt en känsla för den tid då Malcolm X levde och verkade. När han blev mördad 1965 var jag inte åtta år fyllda och hade inte en aning om honom. Det skulle dröja till junior high school innan jag första gången läste hans självbiografi, men när det väl hände kom det att bli en för alltid omtumlande läsning i mitt liv.

När det gäller Malcolm X liv sådant Spike Lee skildrar det i sin film, börjar han med att visa den 1925 födde Malcolm Littles barndom i Omaha. Därefter får vi träffa honom som Detroit Red med droger och kvinnor som levebröd. Under sin fängelsetid från mitten av 1940-talet till 1952 kallades han för Satan. Utkommen på andra sidan blir han Malcolm X (där X:et fick ersätta det slavnamn de svarta muslimerna ansåg att de bar på), och han slutar sina dagar som El-Hajj Malik El-Shabazz blott 39 år ung.

- Malcolm X var tre eller fyra eller fem eller sex olika personer, och det är vad vi ville skildra i filmen. Vad som fascinerade mig hos honom var den evolution han genomgick.

MALCOLM X BIOGRAFI

Filmen om Malcolm X är dryga tre timmar lång och omspannar tre decennier av Malcolm X liv. Malcolm X självbiografi är närmare 350 sidor lång och omfattar Malcolm X liv från början i Omaha till slutet i New York. Som en kortfattad orientering lämnas här de viktigaste årtalen i Malcolm X korta men mycket händelserika liv.

1925 Malcolm Little föds den 19 maj som den andra i en syskon skara på fyra till baptistpastorn Earl Little och hans hustru Louis Little.

1931 Earl Little mördas av Klu Klux Klan.

1939 Malcolm Little flyttar till Boston. får jobb som skoputsare på danssalongen Roselands för att där snart "avancera" till diverse kriminalitet.

1941 Malcolm Little, numera känd som Detroit Red, flyttar till Harlem. 17 år gammal får han arbete som servitör på Small's Paradise. "Jag minns inte allt skuunt jag höll på med."

1946 Malcolm Little döms till ett tioårigt fängelsestraff för rån. "Jag hade inte fyllt tjuugoett år. Jag hade inte ens börjat raka mig."

1952 Efter sju år i fängelse släpps Malcolm fri. I fängelset hade han blivit omvänd till Islam, och när han kommer ut vänder han sig till dåtidens ledare för de svarta muslimerna, Elijah Muhammed, för att få hjälp.

1953 Malcolm X utnämns till biträdande pastor i Första templet i Detroit.

1963 Malcolm X blir utsparkad från Elijah Muhammeds rörelse Nation of Islam efter att ha anklagt Elijah Muhammed för hor. På egen hand startar Malcolm X rörelsen Muslim Mosque.

1964 Malcolm X gör sin pilgrimsfärd till Mecka och återkommer till USA med namnet El-Hajj Malik El-Shabazz.

1965 Den 21 februari mördas Malcolm X, 39 år gammal, i Audubon Ballroom, New York, framför ögonen på sin familj.

LEVER MALCOLM X?

Malcolm X självbiografi har i USA sålts i över tre miljoner exemplar, och lagom till att filmen Malcolm X gick upp i USA i november utkom den i ännu en ny upplaga. Filmerna Malcolm X har i USA setts av över åtta miljoner åskådare, och den industri med mössor, T-shirts och annan memorabilia som följt i filmens släptåg beräknas omsätta 100 miljoner dollar. Möjligen kan man tycka att detta med en X-mössa eller X-tröja inte behöver betyda så mycket.

Men om det finns det skilda uppfattningar. Joe Wood, redaktör för den förra året utgivna antologin Malcolm X in our image säger:

"På det sätt den kommer till användning idag är ikonen Malcolm i första hand en slags Svart mask. På samma sätt som afrolockar och kenteskyrke, är Malcolm

X på en T-shirt en afroamerikansk kulturform: som sådan "talar" den afroamerikansk kultur. På samma gång är den en politisk meningsbärare - det är även en ikon för Blackness, och, i konsekvens med det, en Svart mask."

Malcolm X, och samtidigt med honom Martin Luther King, Jesse Jackson och de Svarta pantrarna, var med att lägga grunden till en ny svart medvetenhet, som fortsätter att utvecklas i våra dagar. Men när det gäller konkreta förändringar i de svartas, afroamerikanernas vardag, finns det all anledning att hålla med vad Björn Kumm skriver i förordet till den svenska nyutgåvan (1993) av Malcolm X självbiografi:

"Malcolm X brukade spefyllt, i polemik mot Martin Luther Kings 'I have a dream' hävda att han representerade mardrömmen. Mardrömmen är idag mer verklighet än någonsin."

SPIKE LEE

Det var Spike Lee som kom att starta den svarta filmvåg som för två år sedan kulminerade med hela 19 premiärklara filmer och en Oscarnominering (John Singleton för *Boyz n The Hood*).

Spike Lee själv slog upp sina bruna ögon den 20 mars 1957 i Shelton Georgia. Han var den förste i en barnaskara på fem och döptes till Shelton Jackson Lee. Smeknamnet Spike fick han av sin mamma för att han var "a tough baby". Det epitetet lever han idag upp till mer än någonsin. Till det yttre är Spike Lee en spenslig, aningen kutryggad uppenbarelse. Men när han

spänner ögonen i dig och levererar sina åsikter - och sådana har han om allt och alla - då gäller det att vara på sin vakt.

Spike Lees familj var - mamma Jacquelyn dog i cancer för några år sedan - av svart medelklass. Via Chicago kom familjen Lee till New York och bosatte sig i vad Spike idag kallar "the great borough of Brooklyn, New York". Till och med high school bodde Spike kvar i Brooklyn. Sin colleegetid tillbringade han på Morehouse back in Georgia (samma skola har för övrigt sett både Bill Cosby och Martin Luther King examineras).

Det var på Morehouse Spike Lee skrev och regisserade sitt första försök inom filmen. Det var med kortfilmen *Black College: The Talented Tenth*. En större publik nådde Spike med sin första långfilm, den 1986 premiärvisade *She's Gotta Have It*. För den fick Spike ett debutantpris - Prix De Jeunesse - i Cannes. Sedan dess har Spike gjort ytterligare fem filmer med *School Daze* (1988) som genombrottet och *Do The Right Thing* (1989) som den mest kontroversiella. Till dem ska läggas *Mo' Better Blues* (1990), *Jungle Fever* (1991) och höjdpunkten, så här långt i den snart 36-åriga Spike Lees liv, *Malcolm X* (1992).

Förutom långfilmer ägnar sig Spike Lee genom sitt företag 40 Acres and A Mule åt att producera reklamfilmer (mest känd är han för sju reklamsnuttar med Nike Air Jordan), musikvideos (Miles Davis, Tracy Chapman, Public Enemy bl.a.), böcker (senast utkom *By Any Means Necessary*, som handlar om tillkomsten av filmen *Malcolm X*) och nu senast har Spike Lee även ett eget skivmärke ute.

DENZEL WASHINGTON

Denzel Washington är den som längst varit knuten till det projekt som kulminerade med filmen *Malcolm X*. Denzel var nämligen kontrakterad att spela huvudrollen i den film om X som Norman Jewison skulle göra. Spike Lee, som tidigare arbetet med Denzel i *Mo' Better Blues*, tog med glädje över honom att spela huvudrollen i sin film om *Malcolm X*. Till det kan läggas att Denzel Washington redan i början av 1980-talet spelade rollen som *Malcolm*

X i Negro Ensemble Company's uppsättning på Broadway av When Chickens Come Home To Roost. Denzel mottog nyligen Silverbjörnen för Bästa Manliga Skådespelare i Berlin och är även Oscarnominerad för sin rollprestation.

- Den för mig viktigaste orsaken att vilja göra rollen som Malcolm X är att visa att en person kan komma från ingenting och göra någonting av sig själv.

Denzel Washington kommer från en medelklassmiljö med Mount Vernon, New York, som födelseort året 1954. Hans pappa var pingstpastor, men efter föräldrarnas skilsmässa levde Denzel och hans två syskon tillsammans med mamman. Denzel Washington har en examen från New Yorks Fordham University med journalistik och drama som huvudämnen. Sin filmdebut begick Denzel Washington 1981 med Carbon Copy. Sin första större framgång hade han med Norman Jewison En soldats historia (1984). Sin första Oscarsnominering fick Denzel för rollen som Steven Biko i Cry Freedom (1987), och sin första Oscar fick han för birollen som Trip i Glory (1989). Förra året kunde vi på svenska biografer se Denzel Washington i Mississippi Masala och efter rollen som Malcolm X får vi se honom i People Like Us mot Tom Hanks.

ANGELA BASSETT spelar rollen som Betty Shabazz, Malcolm X hustru. Angela Bassett har tidigare medverkat i filmer som F/X, Kindergarten Cop och City of Hope. Sitt genombrott på den vita duken fick hon förra året i rollen som mamman i John Singleton's Boyz n The Hood. Förutom film har Angela Bassett gjort TV och teater.

AL FREEMAN, Jr. spelade rollen som Malcolm X i Roots II. I filmen Malcolm X ser vi Al Freeman i rollen som Elijah Muhammed. Till TV kom han redan 1957 i en show ledd av Ronald Reagan. Framför allt har Al Freeman ägnat sig åt teater, men han har även regisserat en egen film, Goin' Down Slow, som visades på Cannes-festivalen 1970.

DELROY LINDO (Archie) har tidigare medverkat i filmer som I de månbeklädda bergens skugga, Blood in...Blood out och Mr Jones. På Broadway har man kunnat se Delroy

Lindo i uppsättningar av Negro Ensemble Company och New York Shakespeare festival-produktioner som Romeo och Julia och Som ni behagar.

ALBERT HALL (Baines) har vi här i landet kunnat se i filmer som Music Box, De fantastiska Baker Boys, Förrädd och Apocalypse Now. På amerikansk

television har Albert Hall medverkat i serier som Miami Vice, Star Trek: The Next Generation och Fame.

THERESA RANDLE (Laura) såg visenast i Spike Lees Jungle Fever. Andra filmer Theresa Randle medverkat i är Maid To Order, The Five Heartbeats och The King of New York. På TV har man kunnat se Theresa Randle i episoder av A Different World och The Seinfeld Chronicles.

KATE VERNON Sophia kammervägen från filmer som Pretty in Pink, Alphabet City, Family Ties och Falcon Crest. Kate Vernon har även medverkat i uppsättningar för teatern som Blithe Spirit och Days of Wine and Roses.

I Malcolm X kan man även notera ett flertal cameoroller bl a **NELSON MANDELA, BOBBY SEALE, JOHN SAYLES** och **PETER BOYLE**.

MARVIN WORTH (producent) har under snart tre decennier producerat filmer

som tillsammans renderat honom tre Oscarnomineringar. De av Marvin Worth producerade Lenny och Rose fick tillsammans inte mindre än tio Oscarnomineringar. Till dem kan ska läggas hans nominering för en dokumentär om Malcolm X.

ALEX HALEY (författare) Utkom 1964 med Malcolm X självbiografi. Han skrev den utifrån bandade intervjuer med Malcolm X. Detta arbete inspirerade Alex Haley till att utforska sitt eget afrikanska ursprung. Resultatet blev romanen Rötter. Översatt till mer än 30

språk har boken bara i USA sålts i sex miljoner inbundna exemplar. Romanen blev också en mycket uppmärksam TV-serie. Alex Haley dog 1992 i en ålder av 70 år.

ARNOLD PERL (manus) bearbetade på slutet av 1960-talet det manus om Malcolm X som James Baldwin hade påbörjat. Perl dog 1971 efter att framför allt ha gjort sig ett namn med teaterstycket *Tevya and his Daughters* som spelats över hela världen

under titeln *Spelman på taket*.

ERNEST DICKERSON (foto) har varit fotograf på samtliga Spike Lees filmer ända från debuten med skolfilmen *Joe's Bed-Stuy Barbershop: We Cut Heads*. Han har även varit verksam som fotograf för filmer som Eric Bogosians *Sex, Drugs and Rock'n Roll*, John Sayles *Brother from Another Planet* och *Laserman* samt regissören Felix De Rooy's *Ava and Gabriel*. 1991 regisserade Ernest Dickerson sin första egna film *Juice*.

RUTH CARTER (kostym) började sitt samarbete med Spike Lee inför hans *School Daze* (1988). Sedan dess har hon varit honom trogen som klädskapare och är nu för sitt arbete med Malcolm X Oscarnominerad i kategorin *Basta Kostym*.

WYNN THOMAS har varit scenograf på samtliga Spike Lees filmer. Andra filmer han medverkat bakom är *Cotton Club*, *Brighton Beach Memoirs* och *Eddie Murphys Raw*. Wynn Thomas har också arbetat inom teatern med framför allt Joseph Papps produktioner i Central Park, New York.

SVART OCH VITT

Det var våren 1992 som Los Angeles skakades av ett rasupplopp som försatte USA i något som kan liknas vid ett chocktillstånd. Över 50 personer dog under uploppet och hundratals skadades. Den materiella förödelsen räknades i miljarder dollar. När uploppen kulminerade var Spike Lee på filmfestivalen i Cannes. Intervjuad där menade Lee att man inte behövde vara synsk - *Do The Right Thing* kunde ju annars ses som ett förebåd för vad som inträffat - för att förutsäga vad som hände i Los Angeles, och han kallade dåvarande presidenten Bush för en lögnare när han sade att han ville göra något åt orsakerna bakom rasvåldet. "Allt Bush vill är att bli återvald." Det är sedan ingen tillfällighet att Spike Lee inleder sin film om Malcolm X med att visa den video, polismisshandeln av den svarte Rodney King, som var den utlösande gnistan till rasuploppen förra våren.

Återvald var precis vad George Bush inte blev. Om den nye presidenten Bill Clinton inte ska upprepa Bush-administrationens misstag när det gäller rasfrågor har han en enorm uppgift framför sig. Intervjuad i London i början av det här året om vad han trodde om den nye presidentens möjligheter att göra något konstruktivt i rasfrågan svarade Spike Lee: "Jag tror att Bill Clinton kommer att lyckas bra med den uppgiften."

Sedan mitten av 1960-talet har USA:s politiska församlingar på många sätt arbetat på att skapa jämlikhet mellan medborgarna. Ansträngningarna har vidgats från att röra förhållandet mellan svarta och vita till att även gälla lika villkor för majoriteter och minoriteter. Trots det kan inte dagens rasrelationer i USA betecknas som harmoniska, eller ens normala. Den institutionaliserade diskrimineringen kan förmodligen sägas ha upphört. Men skillnaderna och

orättvisorna består lika fullt. Som Andrew Hacker, författare till den i USA mycket uppmärksammade studien *Two Nations, Black and White, Separate, Hostile, Unequal* (1992), skriver: "Black Americans are Americans, yet they still subsist as aliens in the only land they know. (...) America may be seen as two separate nations." Mätningar under 1980- och 1990-talet visade entydigt att svartas inkomster och allmänna levnadsstandard är åtskilligt sämre än vitas. Splittrade familjer, drogmissbruk, kriminalitet och undermålig utbildning utmärker en oproporionerligt stor andel av de svartas levnadsvillkor, främst i storstäderna.

MONUMENTAL KRIS

Frigörelsen från den institutionaliserade rasismen och diskrimineringen hade utan tvekan sina fördelar, men de inskränkte sig till en minoritet inom den svarta minoriteten: dem som vuxit upp i stabila familjer där utbildning och yrkeskarriär uppnåtts.

Till dessa hör definitivt personer som både Spike Lee och Denzel Washington. Men de flesta svarta kommer inte från sådana miljöer. Istället har den svarta underklassen under de senaste tjugo åren blivit både fattigare och mer hemsökt av våld och kriminalitet. Nedanstående siffror, hämtade från Andrew Hackers bok, visar situationen sådan den såg ut år 1990:

Existensminimum

Under existensminimum lever:

- 9 procent av samtliga vita.
- 32 procent av samtliga svarta.
- 16 procent av de vita barnen.
- 45 procent av de svarta barnen.
- 38 procent av alla hushåll som försörjs av en vit kvinna.
- 56 procent av alla hushåll som försörjs av en svart kvinna.

Till det kan läggas att över 60 procent av samtliga svarta bor i städer. "Det svarta problemet har", skriver USA-kännaren Göran Rosenberg om Amerika i *Moderna Tider* (20/21/1992). "i debatten efter Los Angeles banaliserats till ett fattigdoms- eller klassproblem som skulle kunna lösas med bättre skolor, fler bidrag och en godare president." Litet längre ned i samma artikel kommer han med följande förklaring till de svartas problem

i dagens USA: "Problemet är den extrema beroendekultur som föddes ur slaveriet. Att befria gettot är att göra upp med de sista resterna av föreställningen att svarta aldrig kan klara det på egen hand, att svarta alltid måste hjälpas, att den normala (koreanska) vägen in i Amerika är stängd för dem."

Malcolm X skulle förmodligen inte ha sagt det bättre själv. "Men", för att åter och avslutningsvist citera Björn Kumms förord till nyutgåvan av Malcolm X självbiografi, "den trista sanningen är att den gemenskap bland USAs svarta som Malcolm X med sitt drastiska tal och sina provocerande slagord försökte mana fram, idag är mer avlägsen än någonsin."

"NO SELL OUT!"

- MALCOLM X

Svensk Filmindustri
presenterar

MALCOLM X

PRODUKTIONSUPPGIFTER

Originaltitel: MALCOLM X

Regi: SPIKE LEE

Producenter: MARVIN WORTH och SPIKE LEE

Baserad på boken Malcolm X självbiografi berättad av Malcolm X för ALEX HALEY

Manus: ARNOLD PERL och SPIKE LEE

Medproducenter: MONTY ROSS, JON KILIK och PRESTON HOLMES

Musik: TERENCE BLANCHARD

Foto: ERNEST DICKERSON, A.S.C.

Scenografi: WYNN THOMAS

Kostym: RUTH CARTER

Klippning: BARRY ALEXANDER BROWN

ROLLISTA

Malcolm X: DENZEL WASHINGTON

Betty Shabazz: ANGELA BASSETT

Baines: ALBERT HALL

Elijah Muammed: AL FREEMAN, JR

Archie: DELROY LINDO

Shorty: SPIKE LEE

Laura: THERESA RANDLE

Sophia: KATE VERNON

Louise Little: LONETTE McKEE

Earl Little: TOMMY HOLLIS

Brother Earl: JAMES McDANIEL

TEKNISKA UPPGIFTER

Distributör: AB SVENSK FILMINDUSTRI

Speltid: 3 TIMMAR 22 MINUTER

Bildformat: VIDFILM

Ljud: DOLBY STEREO

Översättning: NIKLAS HELLGREN, SVENSK TEXT

Premiär: 12 MARS 1993

BILDER & INFORMATION

Var god kontakta:

Eva Svendenius

Richard Holm

Kerstin Lofjård

AB Svensk Filmindustri tel: 08-658 75 00